

УДК 330.341.1:631.11

Задорожна Л.М.
аспірант кафедри фінансів та кредиту
Вінницького національного аграрного університету

СУЧАСНИЙ СТАН ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ АПК

STATUS AND ACTUAL PROBLEMS OF INNOVATION POLICY AIC

АНОТАЦІЯ

У сучасний період розвитку трансформаційної економіки і модернізації виробництва підвищується інтерес до інноваційної політики, визначення її ролі, значення і змісту, складових інноваційної політики, заходів, спрямованих на її вдосконалення. Інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. Сьогодні є загальновизнаним, що саме інноваційний розвиток слід сприймати економіко-формуючим процесом. У статті досліджено сучасний стан інноваційної політики АПК, висвітлено проблеми розвитку інноваційної політики АПК. Визначено чинники, що впливають на розвиток інноваційних процесів в аграрній сфері України.

Ключові слова: інноваційна політика, фінансування інноваційної діяльності, інноваційний розвиток, інноваційна активність, економічний розвиток.

АННОТАЦИЯ

В современный период развития трансформационной экономики и модернизации производства повышается интерес к инновационной политике, определение ее роли, значения и смысла, составляющих инновационной политики, мер, направленных на ее совершенствование. Инновационный тип экономического развития все больше становится тем фундаментом, который определяет экономическую мощь страны и ее перспективы на мировом рынке. Сегодня является общепризнанным, что именно инновационное развитие следует воспринимать экономико-формирующим процессом. В статье исследовано современное состояние инновационной политики АПК, освещены проблемы развития инновационной политики АПК. Определены факторы, влияющие на развитие инновационных процессов в аграрной сфере Украины.

Ключевые слова: инновационная политика, финансирование инновационной деятельности, инновационное развитие, инновационная активность, экономическое развитие.

ANNOTATION

In the modern period of transformation of the economy and modernization of production interest in innovation policy and define its role, importance and content that make innovation policy measures for its improvement is increased. An innovative type of economic development is increasingly becoming the foundation that determines economic strength and its perspectives on the global market. Today the innovative development should take economic and forming process is generally accepted. This article explores the current state of innovation policy AIC, highlights the problem of innovation policy AIC. Factors affecting the development of innovative processes in agriculture of Ukraine.

Keywords: innovation policy, innovation financing, innovative development, innovative activity, economic development.

Постановка проблеми. Аграрна сфера України є визначальною в економіці країни, тому її розвиток повинен здійснюватися на сучасних досягненнях науки, техніки і новітніх технологіях, що можливо тільки з впровадженням і поширенням інноваційної діяльності в сфері агропромислового виробництва. У системі АПК

має формуватися механізм інноваційно орієнтованого економічного розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти інноваційної політики досліджуються в наукових працях О. Амоша, Ю. Бажала, В. Бодрова, О. Гаврилюка, В. Гейця, Б. Данилишина, В. Коломійцева, Н. Онуфрієнко, О. Шпикуляка, зарубіжних – Д. Дейкера, Б. Лессера та багатьох інших. Проте до сьогодні значна кількість питань, що стосується інноваційного розвитку АПК, залишається дискусійним. Україна досі перебуває в пошуку ефективних механізмів державного регулювання розвитку АПК.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. До невирішених завдань, які стримують темпи зростання інноваційного забезпечення агропромислового виробництва можна віднести:

- 1) створення в країні національної інноваційної системи з активно діючою інфраструктурою;
- 2) розвиток інноваційних процесів у регіонах та посилення їх ролі в органах управління та діяльності підприємств;
- 3) формування дієвої системи інвестиційного забезпечення інноваційних процесів в АПК;
- 4) системне спрямування інвестиційних потоків на впровадження інновацій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Стаття присвячена дослідженню сучасного стану інноваційної політики АПК, висвітленню проблем розвитку інноваційної політики АПК та визначенню чинників, що впливають на розвиток інноваційних процесів в аграрній сфері України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для розвитку економіки і суспільства в цілому, велике значення має державна інноваційна політика. Аграрна політика України в середньостроковій перспективі має бути спрямована на стійкий розвиток агропромислового комплексу на інноваційній основі, забезпечення продовольчої безпеки країни, формування повноцінного ринку землі, розвиток ринкової інфраструктури, нарощування експортного потенціалу, застосування узгоджених з нормами СОТ механізмів захисту національного аграрного ринку, створення умов для повноцінного розвитку села.

Основними принципами державної інноваційної політики України є орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України; ви-

значення державних пріоритетів інноваційного розвитку; формування нормативно-правової бази в сфері інноваційної діяльності; створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу; забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери в розвитку інноваційної діяльності; ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва в науково-виробничій сфері; здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок; фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики в сфері інноваційної діяльності; сприяння розвитку інноваційної інфраструктури; інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності; підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності [3].

Аграрний сектор залежить від пріоритетних напрямів наукових досліджень. Наприклад, нанотехнології можуть мати застосування в аграрному виробництві, а саме розробка систем введення ліків для тварин, біосенсори для контролю стану тварин і рослин та безпеки продукції для споживачів. Інвестиції в молекулярну біологію як пріоритетну галузь можуть передбачати застосування у сільському господарстві для продовження розробки генетично модифікованих рослин із зниженим рівнем використання пестицидів і покращення здоров'я споживачів системи моніторингу якості харчових продуктів, нові методи підвищення споживчої корисності сільськогосподарської продукції. Інвестиції в геопросторові технології як пріоритетну галузь пов'язані із сільським господарством, підтримують точні методи контролю поживності ґрунтів, боротьби зі шкідниками тощо.

Результатом наукоємних удосконалень у сільському господарстві стає не тільки продовольча безпека, а й поліпшення якості навколишнього середовища та економічного розвитку.

Баланс інноваційної політики центрального та регіонального рівня подано за допомогою таблиці 1.

Обсяги наукових та науково-технічних робіт протягом 2009-2013 років в Україні в абсолютному вимірюванні зростають (рис. 1).

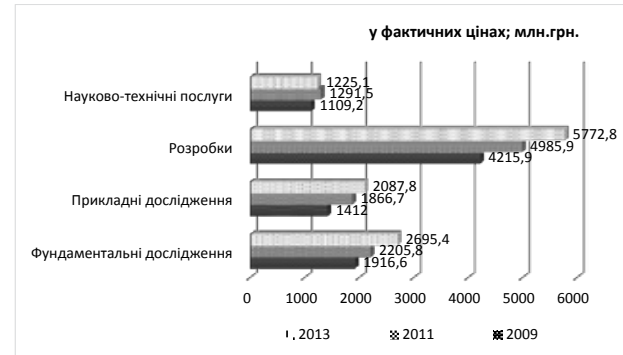

Рис. 1. Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій (підприємств), за видами

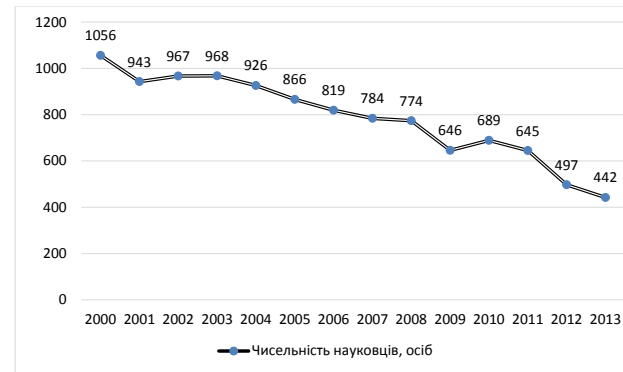

Рис. 2. Чисельність науковців у Вінницькій області в 2000-2013 роках
Побудовано за даними: [1]

Головною перешкодою для інноваційного зростання в Україні є великі втрати науково-технічного потенціалу за роки незалежності. В Україні спостерігається тенденція до скоро-

Таблиця 1

Баланс між інноваційною політикою центрального та регіонального рівня

Змінна	Ключові питання – посередники
Компетенції	Навички, ефективність, дієвість у розробці, реалізації та моніторингу інноваційної політики на регіональному рівні
Законодавство	Ступінь законодавчої автономії регіону в сфері науково-технічної, інноваційної, освітньої політики та політики економічного розвитку
Місцеві умови	Існування кластерів, мереж, науково-дослідних центрів, вищих навчальних закладів, іноземних компаній, тобто інституційних умов
Фінанси	Чи мають регіони власні фонди або вони повністю покладаються на національні органи управління в питаннях фінансування? Присутність потенційного венчурного капіталу, прямих іноземних інвестицій, спеціалізованих банків та інших фінансових установ з належним рівнем їх спеціалізації та компетенції.
Населення	Існування кваліфікованого персоналу в сфері науки й технологій, управлінські навички тощо
Політичні напрями та структури	Загальний рівень децентралізації регіональної політики

Таблиця 2

Розподіл обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт за джерелами фінансування (тис. грн)

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	вітчизняних інвесторів	іноземних інвесторів	Інші джерела
2005	55701,0	48478,2	280,8	–	6942,0
2006	99818,5	94274,5	1421,5	–	4122,5
2007	355336,6	168803,7	90,2	78828,9	107613,8
2008	133751,2	111862,7	–	–	21264,5
2009	336997,4	230715,9	–	–	106281,5
2010	90085,0	88465,0	–	–	1620,0
2011	44481,4	44281,4	–	–	200,0
2012	419277,6	418454,4	–	–	823,2
2013	694945,9	661107,4	–	–	33838,5

Побудовано за даними: [1]

чення наукових та науково-технічних працівників. Зокрема, аналізуючи дані по Вінницькій області кількість наукових працівників у 2013 р. порівняно з 2000 р. знизилася в рази (рис. 2).

Досить цікавою є динаміка співвідношення основних джерел фінансування наукової і науково-технічної діяльності в Україні. Наведені дані (табл. 2) показують істотні коливання співвідношення джерел фінансування по роках, отже, свідчать також не лише про недостатність обсягів, але і про нестабільність джерел фінансування досліджень та розробок в Україні.

Фінансування інновацій загалом в Україні і зокрема у Вінницькій області здійснюється переважно за рахунок власних коштів підприємств. Іноземний інвестор не вкладає в необхідному обсязі фінансові ресурси в технологічні інновації. Держава є доволі пасивною у фінансуванні інноваційного розвитку (за рахунок державних коштів фінансуються лише 1-2% інноваційних процесів в економіці).

Механізми реалізації інноваційної політики АПК, як правило, потерпають через недостатню увагу з боку державної влади до інноваційної політики. Законодавчі акти щодо підтримки інновацій, у багатьох випадках, мають більш низький пріоритет у порівнянні з деякими іншими нормативними актами держави (наприклад, Законом України про Державний бюджет). Це призводить до блокування інноваційних ініціатив. Такий несприятливий розвиток подій створив розрив між наукою, освітою і економікою (бізнесом). Існує потреба в чіткому визначенні сфер відповідальності та бюджету. Також, необхідно встановити чіткий зв'язок між очікуваними результатами діяльності та їхнім впливом і виконанням. Однією з головних проблем, що гальмують розвиток високотехнологічного сектору економіки – недостатньо ефективна державна інноваційна політика, що призводить до скорочення числа наукових працівників, ускладнює отримання економічної віддачі у вигляді завершених інноваційних пропозицій та їх реалізації в сферах вітчизняної економіки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Інноваційний процес у галузі АПК гальмується недостатністю інституційного забезпечення інноваційної діяльності, що виявляється у відсутності розвинутого ринкового середовища загалом та зокрема – у незавершеності та безсистемності формування відповідної нормативно-правової бази, практиці «призупинення» окремих норм чинних законів, які регулюють інноваційну діяльність, неповноті інфраструктури (у т.ч. високотехнологічної) інноваційного розвитку.

Державна політика інноваційного розвитку характеризується непослідовністю, відсутністю чіткої концепції національних інноваційних пріоритетів і системного підходу до розвитку інноваційної діяльності (національної інноваційної системи).

Задля покращення ефективності фінансування державою програм у сфері досліджень, розробок та інновацій, необхідно провести огляд процесу формування державного бюджету. Один із заходів – перспективне багаторічне планування відрахувань з бюджету на різні програми та заходи. Це може проводитись у контексті встановлення пріоритетів, перегляду стратегії в сфері досліджень, розробок та інновацій, чи в контексті багаторічних програм. Такі відрахування повинні офіційно затверджуватись урядом. Збільшити відсоток інвестування в дослідження та розробки з державного бюджету.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Білянкін Т.І. Аналіз інноваційної сфери України та характеристика основних сфер її розвитку / Т.І. Білянкін. – Вісник НТУ «ХПІ», 2014. – № 7. – (1050).
2. Головне управління статистики у Вінницькій області <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>.
3. Онуфрієнко Н.Л. Державна політика в сфері інноваційної діяльності в умовах інтеграції України в міжнародний економічний простір. – Економічні науки: Вісник Хмельницького національного університету, 2010. – № 5. – Т. 4. – С. 297-300.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. (Проект) / kpo.rada.gov.ua.